

וכן **הרמב"א** (יו"ד סי' רבב סעי' יד) דענין הסמיכות שנהגו בזו"ה היא כדי שידעו כל העם שהגיע ההוראה ומה שמורה הוא ברשות רבו הסמוך, ולכן אם כבר מת רבו, וי"א לסמיכות. וי"א דמו שאינו מוסמך למורינו ונותן גיטין וחלוצות, אמן במעשיו כלום, ויש לחוש לגיטין וחלוצות שתתן כו', ויש חולקים ומקילין. ובמקום עגון יש להקל אם כבר נתן כו', ועוד נ"ל שמותר לתת מורינו לא' שיסדר גיטין, ואע"פ שמדין הסמיכה שבימים הראשונים לא הוי דינא הכי, מ"מ עכשיו אינו אלא נטילת רשות בעלמא ושרי. **והדרי"מ** (אות ה) כתי' דתלמיד חבר שאין לו איסור דלהורות בפני רבו, מ"מ אסור לו להורות בלא רשות כדי שידעו בו שאינו טועה בהוראותיו, אם נטל רשות מרב אחד סגי. והביאו **הש"ך** (סי' כב). וכת' **בחת"ס** (או"ח סי' רז ד"ה והאמת) שהדעת נותן שלא יקבלו שום ציבור עליהם שום רב אם אין לו התרה [מרב] מפורסם, אבל אי אירע שיושב על כסא הוראה בלי כתב התרה והוא מופלג בתורה והוראה אין כתב התרה מעכב כמבואר **בשו"ע** (ח"ומ"מ סי' כה) **ובסמ"ע** (סי' ט). אך כל זה בשארי הוראות, אבל לסדר גיטין אסור אם אינו נסמך לכך, ומוסמך למורנו רשות להורות, וכן. והביאו **הדעת תורה** (יו"ד סע'). ועיי' **בב"י** (ח"ומ"מ סי' רצה ד"ה והרמב"ם סוף) **ובברכ"י** (ח"ומ"מ סי' א אות ז). ומבואר דמעיקר הדין לא צריך סמיכה להורות אא"כ הוא בפני רבו.

ה. אשה לודן דיני ממונות ולהורות הוראה

ויעוי' **בשו"ע** (ח"ומ"מ סי' ז סעי' ד) שפסק שאשה פסולה לודן. וביאר **הלבוש** (שם) דהיינו כי הקפידה התורה גבי עסקי דינים על אנשים דוקא, דכתיב (דברים פ"ט פס' יז) ועמדו שני האנשים וגוי כו', ואנשים דהכא מיותר הוא למעוטי נשים. ובדרך זה כתי' **בתומים** (סי' ק הו"ע אורים סי' ט). **והסמ"ע** (סי' ק) דחה דבריו ופירש דהיינו כי ילפינן לה מעדות. וכן מבואר **בביאור הגר"א** (וכן מובאר מהתוס' וכת' **הברכ"י** (ח"ומ"מ סי' ז אות ה) דאף דאשה פסולה לודן כמ"ש **השו"ע** מ"מ אשה חכמה יכולה להורות הוראה, וכן מבואר מהתוס' (נדב ה' ד"ה כל הכשר) לחד שינויא דדבורה היתה מלמדת להם דינים, ובספר **החינוך** במצוה פ"ג הסכים דאשה פסולה לודן ובמצוה קנ"ב בענין שתוי כתב ומניעת ההוראה כו' וכן באשה חכמה הראויה להורות כו', ע"כ.

ועיי' **בשע"ת** (סי' תסא סי' ק) שכת' שהמורים לפעמים כשנמצא בעופות איזה שאלה ורועתא באברים שבחלל הגוף או בעצם מעצמות העוף כשהוא לפניו ערום בלי לבוש מבשר וצריך לדעת מה טיבו, דרכם לשאול בנשים אשר עוסקים בזה ובקיאים בתרנגולים וסומכין עליהם בענין אבל לא בהוראה, ע"כ. והביאם **הפת"ש** (ח"ומ"מ שם סי' ק ה). וי"ל שכוונתם שלא סמכו על הנשים בהוראה כי לא נקטו שהם ראויים לכך, ולא משום דס"ל שאשה חכמה אינה יכולה להוראה.

ועיי' עוד **בהקדמה להדרישה** (וכן של הרד"ש) שכת' שאמו היתה אוזרת כגבר חלציה במשא ומתן בדברי תורה וכו' ובפרט בדיני נשים וכו' היתה בקיאה כא' מבעלי הוראה. ועיי' **במ"א** (סי' רסג סי' ק) שחלק על הרבנית הנ"ל שנקטה שביו"ט יש לברך ואח"כ להדליק נרות, וסיים שאין חכמה לאישה אלא בפלך. **והמחצה"ש** (שם) כתי' דכוונת המ"א במש"כ דאין חכמה לאשה כו' על הנשים שלא ידעו לחלק בין שבת ליו"ט. **והדגמ"ר** (שם) נקט כאשתו של הרדישה וכת' ויהיא אישה שנאה לבה בחכמה". ועיי' **בשמעתא עמיקתא** בגליון מ"ד. נמצא דאע"פ שאשה פסולה לעדות כשרה להוראה (אין הגיעה לכך).

ו. קטן לודן דיני ממונות

וכתב **הטור** (סי' ה) דקטן פסול לודן וי"א שאינו ראוי לודן עד שיהיה בן י"ח שנים והביא שתי שערות מהא [שבת נ"ו ע"ב] דאמר שמואל כל דין שדן יאשיהו מבן ח' עד י"ח החזיר לבעליו. וביאר **הפרישה** (אות ה) דאף דלענין עדות סגי בב' שערות ובן י"ג שנה, שאני עדות דאינו אלא מגיד את אשר ראה, משא"כ בדין דצריך בינה והשכל, ושיהיה לו לב אמןץ להציל עשוק מיד עשוקו כו'. **ובב"ח** כתי' דב"ח שנה כבר הגיע לרביעי שניו, ושכלו שלם לירד לעומקו של דין לזכות ולחובה.

ועיי'ש **בטור** ששוב כתי' וז"ל: אבל **בירושלמי** (סנהדרין פ"ד ה"ו) מוכח דמן י"ג שנה ומעלה ראוי לודן ואפי' לא הביא ב' שערות אם הוא מפולפל ובקי בחדרי התורה, בין שמושיבין אותו עם אחרים בני א' או ביחד מומחה, ואשיהו שחזיר הוראה וסורא יתירא נהג בעצמו שהחזיר מבן י"ג שנה ומעלה, וכת' **ה"י יתודה ברצלוני** צ"ע אם הלכה כשמואל דאסר עד י"ח או כרב אבדו דאמר בירושלמי פחות מבן י"ח ולא הביא ב' שערות כשר לדיני ממונות, ע"כ. וביאר **הפרישה** (שם) דאע"פ שלא נזכר שם **בירושלמי** דב"יג שנים סגי מ"מ הטור מן הסברא כתי' כן. **והב"ח** (אות ה) כתי' דקטן אם הוא מפולפל ובקי בחדרי התורה כשר לודן אפי' ביחיד מומחה אלא שצריך שיהא בן י"ג מדרבנן כדי שיהא נר' כגדול דסבורים שכבר הביא שתי שערות ומסתפי מעונש אם יעות הדין. וכן עיקר, עיי"ש. ועיי' בסמוך בשם **הסמ"ע**.

והשו"ע (סעי' ה) כתי' ד"מ שאינו ראוי לודן אלא מבן י"ח ומעלה והביא שתי שערות. וי"א דמבן י"ג ומעלה כשר, ואפי' לא הביא שתי שערות. וכת' **הסמ"ע** (סי' ט) דמבן י"ג ומעלה כשר ואפי' לא הביא ב' שערות, היינו טעמא, דאע"יג דלענין עדים בעינן ב' שערות, שאני התם דקפיד קרא להיות נקרא איש, כמו שנא' (דברים פ"ט פס' יז) ועמדו שני האנשים, משא"כ בדיין שאינו תלוי אלא בחריפותו ובקיאותו, ומשו"ה כתי' **הטור** בדעת י"א זה שאם הוא מפולפל ובקי בחדרי התורה. ומ"מ פחות מבן י"ג דאין לו שם גדלות כלל פסול, דלא מצינו שום מצוה וציווי בקטנים מה"ת, ע"כ. וכן הביא **האורים** (סי' ח) וביאר דבדיין לא כתיב איש ותלוי הכל לפי חורפו ובינתו ובקיאותו בדינים, ומ"מ בפחות מ"יג שנים שאין לו שם גדלות כלל **לא חל מצות דין כלל**, ע"כ.

אבל **התומים** (סי' ה) כתי' דנר' **הירושלמי** דאמר קטן כשר לודן, היינו ששינו שתי גדולים עמו, ודבר תורה חד כשר כמ"ש **הרמב"ם** (סנהדרין פ"ב ה"ו), רק מדרבנן הוצרכו שלשה, והם אמרו דאם הגיע לכלל שנים אף דלא היה לו שתי שערות מ"מ יכול הצטרף כיון דיש שנים גדולים והוא חריף במדע. ובדרך זה נקט **הרע"א** (יו"ד סי' רכח על סעי' ה) דהוא **בפת"ש** (יו"ד שם סי' ה). **ובמ"א** דלהלן מוכח דלא **כהתומים**. **והערוה"ש** (ח"ומ"מ שם אות ה) פסק שמדין תורה נר' דכשהביא שתי שערות והוא בן י"ג רשאי להיות דיין, וקודם שהביא שתי שערות אין דינו דין כלל דאין מעשה קטן כלום, ע"כ. ועיי' **בברכ"י** (ח"ומ"מ סי' ז אות ו). ומבואר מהנ"ל דסתם אדם אינו ראוי לודן אלא בעינן כשר לעדות או עכ"פ שהגיע לגדלות.

ז. קטן להורות הוראה / בינה מלאכותית

יש לודן מה דינו של קטן העירוה. שוב העירונו **מהפמ"ג** (הנהגות הנשאל עם השואל סדר ראשון אות ה) שכת' דהמורה צדק אם הוא פחות מ"יג שנה ריאה אף חריף ומפולפל אין ראוי להורות. ואם הוא י"ג שנה לא הביא ב' שערות דהוה קטן לענין עדות, כמבואר בח"ומ"מ (סי' לה סעי' א) ודוכתי טובי, אפשר דראוי להורות, עי' ח"ומ"מ ז' **בסמ"ע** סי' ק ט', ומשמע התם אף בגי' קטנים כשירין לודן, וה"ה שהוראה באיסור והיתר בא', ע"כ. מבואר מדבריו דקטן אינו יכול להורות כדין עדות, אבל מבן י"ג שנים רשאי אף אם לא הביא ב' שערות דלענין עדות קפיד רחמנא אשם איש דהיינו שיהא לו ג"כ שתי שערות משא"כ בזה. ואם נאמר **כהפמ"ג** דמדיון ילפינן לה יוצא לדעת הסמ"ע כשר אף אם לא הביא ב' שערות ולפי התומים מהני דוקא אם הביא ב' שערות.

אלא דלכאוי צ"ע על **הפמ"ג** דהיי **מהחינוך** הנ"ל שפסל אשה לודן והכשריה להוראה מוכח דלא ילפינן קטן הוראה מדיון, ולפי טעמו של **הלבוש** הנ"ל לא קשה כי הרי כתי' בענין דין דילפינן מנה"ה, אבל לפי **הסמ"ע** שכת' דפסולה כי בעינן כשר לעדות, קשה. ושמא יש לתרץ דלעולם אע"פ שאשה אינה כשרה לודן מחמת שפסולה לעדות, מ"מ בענין הוראה כשרה דהוי כעד א' בדבר שבידו שאף אשה נאמנת אפי' בדבר של אחרים ואפי' במקום שאתחזק איסורא, וכן כאן הוי בידה ללמוד ולהכריע, ואע"פ שאין אשה נאמנת במידי דאיכא טרחא נראה דבאשה חכמה אינה בכלל זה, ועיי'. **ובשמעתא עמיקתא** גליון קכ"ו הארכנו בס"ד בענין נאמנות של אשה באיסורין. ואע"פ דלדעת **הש"ך** (יו"ד סי' קכז סי' לא) קטן נאמן אף בדאוי' דבדר שבידו, מ"מ אינו כשר להוראה כי אינו שם גדלות כלל וכמ"ש בסמ"ע". ועיי' מש"כ **בשמעתא עמיקתא** גליון רפ"ו בענין נאמנות של קטן באיסורין. ויוצא דיראוי להוראה" ללפינן מ"יזין", וא"כ נמצא דכשם שבדין בענין שחל עליו מצוה לודן ה"ה בהוראה בעינן שחל עליו מצות הוראה. וא"כ הכרעה הוראה שאינה עיי' מי שהוא בכלל איש אינו חשובה הוראה, וע"כ הוראה עיי' בינה מלאכותית אע"פ שהיא תלויה ומבוססת על מידע שבנ"א הזינו לה אינה בכלל הוראה ואינה אלא גילוי מלתא בעלמא.

מפסקנא דדינא

א' מי שראוי להוראה מוטל עליו חיוב להורות דבר הלכה לבני ישראל. וי"א דהוי מ"ע מה"ת. ב' ראוי להוראה פירושו גמיר וסביר, "גמירי" היינו שלמד הדבר וקיבל מרבותיו, "וסביר" היינו שמבין דבר מתוך דבר. ומ"מ כל דור הוא ביחס לאותו הדור ומי שהגיע להוראה בדורות אע"פ שאפשר שלא חשיב גילע להוראה בדרות קודמים מחויב להורות. ג' אע"פ שהסמיכה אינה נוהגת בהז"ז כי לא דינם דדינו פחות ודיני נפשות, מ"מ נהגו שלא להורות בלא רשות מרבו כדי שידעו בו שאינו טועה בהוראותיו. ד' חכם שהגיע להוראה והוא נפשות מ"יג שנה אינו נחשב ראוי להורות אף אם הוא חריף ומפולפל. ואם הוא י"ג שנה ועדיין לא הביא ב' שערות י"א שנחשב גדול לענין זה וי"א שצריך שיביא ב' שערות. ה' בינה מלאכותית וכדו' המעבדת תנונים שהזינו בה עד שנותנת הכרעה הלכתית מבוססת או דנה דין, אף אם יתברר ע"פ גדולי הפוסקים שבינה זו מדויקת, מ"מ אינה אלא בכלל גילוי מלתא הנ"ל בכלל הוראה או דין, כי כח ההוראה והדין נמסר להכמים.

והזמנה כח"ג לאו מילתא היא לכו"ע. וביותר לדעת הגאון **מהר"ל מפראג** שכתב בספרו נר מצוה שכל המדליק נר חנוכה בשעוה לא יצא ידי חובתו כלל וברכתו בלבלה, ואף דנהוג לעלמו במדינות אלו כמהר"א"י כבר כתב גם הוא דטעמא משום שאין שמן זית מצוי להם, הא בישנו תחת ידו לא נסתפק מעולם שמניח נרות שעוה ומדליק בשמן זית שבא לו אח"כ בין הורגל עד עתה בשמן זית או לא.

ד. אמנם השבות יעקב גופיה בח"ב סי' ל' נשאל על מה שהשיג החכם צבי על דבריו, והשיב דאף הוא אמר אלא שא"צ לבזות מצוה ראשונה ולעשות מצוה מן המובחר דוקא, אבל אם רצה להחמיר על עצמו ולהפסיק רשאי. ועוד דאף החכם צבי מודה היכא להתחיל במצוה, וודאי אין לך התחלה גדולה מזו שדבך הנרות, וכדמוכח מההיא דשבת ונספק לדינא באו"ח סי' רל"ג דבכל הדברים הוי התחלה משיעשה איזה הכנה לדבר, וא"צ שיתחיל לעשות גוף הדבר. ועיי' דהאריך לדחות כל ראיות החכם צבי, והחזיק בדבריו הראשונים.

ובחכמת שלמה (סי' תרע"ג) האריך בראיות הח"צ, והעלה דהעיקר כהשבות יעקב ובפרט במילתא דרבנן. ה. ויעויין בשו"ת **שער יוסף** (להחידא - סי' ח) דהאריך לודן בדברי השבות יעקב והחכם צבי, והעלה דכל שלא התחיל במצוה אף שכבר הכין הדבר לעשות בו מצוה, אם נזדמן לו לעשות במצוה מן המובחר כן יעשה. וחזר על דבריו אלו בספרו **ברכ"י** (סי' ג).

ולכא"נ נר' דמאחר דאף **השבות יעקב** ס"ל דליכא איסורא לקיים השבות מן המובחר, ואם ירצה להחמיר על עצמו ולהפסיק רשאי, אלא דאינו מחוייב, הכי עדיף טפי למעבד ולצאת אף לדעת החולקים.

ו. והנה **בא"א** (סי'ס תרע"ו) הביא דברי החכם צבי, וכתב ע"ז: ומשמע שעוה ושאר שמנים והדבך שעוה, מדליק בשעוה, רק שמן זית כי היה הנס בו. והביא דבריו בכה"ח (לגרי"ח סופר צו"ל - סי' תרע"ג סי' ט"ו).

ודבריו צ"ב דהלא החכם צבי בסוף תשובתו הביא דברי המהר"ל מפראג דס"ל דכל המדליק נר חנוכה בשעוה לא יצא ידי חובתו וברכתו לבטלה, וא"כ לא שיש שמן זית תחת ידו ודאי ידליק בו ולא בשעוה. והמעלין במה"ל מפראג יראה דלא איירי דוקא בשמן זית, דטעמו התם כדי שזכרו בשעוה אבוקה מקרי ואבוקה פסול לגר חנוכה, משא"כ במדליק בשמן. וזה אין ענינו לשמן זית בדוקא אלא לכל שמן. ועוד דבכל שמן מצוה טפי יותר משל שעוה מפני שבו נעשה הנס, וכמו שסתם המשנ"ב (סי' תרע"ג סי' ק ד) מצוה בשל שמן טפי מנרות של שעוה דעיי' השמן נעשה הנס, ולא הזכיר שמן זית בדוקא. ועיי' בשה"צ דמקורו מתשובת **מהר"י ברונא** (סי' ל"ט).

העולה לדינא - א. מצוה להדליק נרות חנוכה בשמן יותר מאשר נברות שעוה, כיון דעל ידי שמן נעשה הנס. ושמן זית מצוה מן המובחר. **ב.** אם לא היה לו שמן להדלקה והכין בחנוכה נרות שעוה, ולאחר שהכין הנרות קודם שהדליק נזדמן לו שמן, י"א דא"צ להחליף הנרות שעוה בנרות של שמן, וי"א דכיון שעוד לא התחיל במצוה, יקיים המצוה מן המובחר וידליק בשל שמן. וה"ה בהכין נרות משאר שמנים ונזדמן לו שמן זית.

נכתב ע"י
הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

ענינים שונים בעבודת השם

עבודת ה' גם בפרטים קטנים - תמיד הזהיר מרן ר' ירוחם זצ"ל על היסוד הגדול בעבודה "רק לא לטפס לשמים". לאזורה זו יש משמעות עמוקה, כל הנכנס לעבודת השם ברגש חזק, נכסף לקראת הבורא ולהשגה גבוהה! "עבודה" היא בעיניו השתפכות הנפש בתפילה והתמסרות ללימוד התורה, אבל מעשים של דרך ארץ וחסד נראים לו כביטול תורה. עוול הוא להתעלם ממצבו האמיתי, מגופו וכוחותיו, מביתו וסביבתו וחויביו כלפיהם, עבודה כזאת היא טיפוס לשמים והיא לא תצלח.

ברגעיו הנעלים ביותר אין לאדם לשכוח שהוא עומד על הקרקע וכי עולמנו עולם המעשה, ויתכן כי את הקירבה הגדולה היותר לבורא, משיג אדם דוקא במעשה יבש של ריצה לאיזה חסד או התמסרות לאיזה דבר מצוה, שכל המחשבה נתונה בה לביצוע יעיל. (עלי שור חיוב עמי' כה)

נערך מתוך ספר "עבודת הפרשה"

להאזנה לשיעורי בעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 1244-073-295

יו"ל להצלחת עם ישראל, לרפו"ש של כל הפצועים ולשוכם של כל השבויים והנעדרים במהרה

להצטרפות לרשימת הפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il **- לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 0503-767-052**